

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

υποστρατήγου ε.α. Νικολάου Ζαρκάδα

Εισαγωγή

Το θέρος του 1912 τα χριστιανικά κράτη των Βαλκανίων Ελλάδα, Βουλγαρία, Σερβία και Μαυροβούνιο συμφώνησαν και αποφάσισαν σε κοινή πολεμική δράση προκειμένου να απελευθερώσουν τα εδάφη τους, τα οποία είχαν καταληφθεί και κατέχονταν από τα οθωμανικά στρατεύματα κατοχής.

Στις 6 Οκτωβρίου 1912 με την έναρξη του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου, οι ελληνικές δυνάμεις ήταν κατανεμημένες σε δύο θέατρα επιχειρήσεων, σ' αυτό της Μακεδονίας με το μεγαλύτερο μέρος των δυνάμεων και με επικεφαλής ως αρχιστράτηγο τον διάδοχο Κωνσταντίνο, και στο θέατρο επιχειρήσεων της Ηπείρου με επικεφαλής τον αντιστράτηγο Κων/νο Σαπουντζάκη και με λίαν περιορισμένο αριθμό δυνάμεων.

Το 1912 ο ελληνικός στρατός διέθετε σχετικά περιορισμένες δυνάμεις και δεν ήταν δυνατόν να αναλάβει ταυτόχρονα επιθετικές επιχειρήσεις και στα δύο μέτωπα της Μακεδονίας και της Ηπείρου. Αποφασίστηκε προτεραιότητα η απελευθέρωση της Μακεδονίας για λόγους εθνικούς, ενώ στην Ήπειρο η εξασφάλιση της μεθορίου επί του Άραχθου ποταμού.

Η Απελευθέρωση των Ιωαννίνων

Αρχικά στο θέατρο επιχειρήσεων της Ηπείρου είχαν διατεθεί περιορισμένες δυνάμεις και η αποστολή τους ήταν δευτερεύουσα. Στις 6 Οκτωβρίου 1912 με την κήρυξη του πολέμου, οι δυνάμεις αυτές, που είχαν συγκεντρωθεί στην περιοχή της Άρτας διέβησαν τον Άραχθο ποταμό και απελευθέρωσαν ένα τμήμα της περιοχής, πλην όμως λόγω των περιορισμένων δυνάμεων δεν μπόρεσαν να το διατηρήσουν και αναγκάστηκαν να συμπυκνωθούν στις αρχικές τους θέσεις.

Κατά την διάρκεια του μήνα Οκτωβρίου και μετά την ενίσχυση των ελληνικών δυνάμεων, κυρίως με σώματα εθελοντών, επανέλαβαν της περιορισμένης κλίμακας επιθετικές επιχειρήσεις και απελευθέρωσαν τις

πόλεις Φιλιπιάδα και Πρέβεζα. Στη Φιλιπιάδα δε μεταφέρθηκε και εγκαταστάθηκε και το Γενικό Στρατηγείο του “Στρατού της Ηπείρου”.

Οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες και οι σοβαρές ενισχύσεις των τουρκικών δυνάμεων ανέκοψαν την περαιτέρω προώθηση και περιορίστηκαν σε αγώνα προφυλακών μάχης και ανταλλαγής πυρών.

Μετά την ευμενή και νικηφόρα εξέλιξη στο θέατρο επιχειρήσεων της Μακεδονίας ο στρατός της Ηπείρου ενισχύθηκε με τρεις μεραρχίες και από το τέλος Νοεμβρίου ανέλαβε επιθετικές επιχειρήσεις για την απελευθέρωση της Ηπείρου. Διήρκησαν δε ογδόντα πέντε ημέρες, ήτοι από 29.11.1912 έως 21.2.1913.

Τον μήνα Ιανουάριο 1913 ανέλαβε αρχιστράτηγος του στρατού της Ηπείρου ο διάδοχος Κωνσταντίνος και το Γενικό Στρατηγείο μεταφέρθηκε και εγκαταστάθηκε στο Χάνι Εμίν Αγά της περιοχής Τερόβου.

Επιθετικές ενέργειες των ελληνικών δυνάμεων τόσο κατά τον μήνα Δεκέμβριο 1912, όσο και κατά τον μήνα Ιανουάριο 1913 δεν επέτυχαν να διασπάσουν την ισχυρά οχυρωμένη τοποθεσία του Μπιζανίου. Μια τοποθεσία, η οποία είχε οργανωθεί αμυντικά από το έτος 1910 με τις κατευθύνσεις και την επίβλεψη Γερμανών αξιωματικών. Κάλυπτε από νότια την πόλη των Ιωαννίνων σε απόσταση περίπου δέκα χιλιομέτρων και ήλεγχε αποτελεσματικά τον άξονα Άρτας – Ιωαννίνων. Γενικά, η τοποθεσία του υψιπέδου Ιωαννίνων είναι βραχώδης και περιβάλλεται από δυσπρόσιτα και οχυρωμένα υψώματα, τα οποία καλύπτουν την πόλη των Ιωαννίνων σε απόσταση περίπου 8 – 10 χιλιομέτρων.

Στα μέσα του μήνα Ιανουαρίου ο αρχιστράτηγος και διάδοχος Κωνσταντίνος απέστειλε προς τον επικεφαλής των οθωμανικών δυνάμεων και πασά της περιοχής Εσσάτ επιστολή, με την οποία του ζητούσε την παύση των επιχειρήσεων και την παράδοση της πόλης των Ιωαννίνων. Το αίτημα δεν έγινε δεκτό από τον Εσσάτ πασά και απορρίφθηκε με συνέπεια να συνεχισθούν οι πολεμικές επιχειρήσεις.

Στις αρχές του μήνα Φεβρουαρίου επισκέφθηκε το μέτωπο της Ηπείρου ο Πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος, με τη συμμετοχή του οποίου καταρτίστηκε και αποφασίστηκε το τελικό σχέδιο επίθεσης.

Αποφασίστηκε επιθετική ενέργεια επί τριών κατευθύνσεων. Η κυρία προσπάθεια επί της κεντρικής κατεύθυνσης εναντίον της οχυρωμένης

τοποθεσίας του Μπιζανίου και οι άλλες εκατέρωθεν της κεντρικής προκειμένου να επιτευχθεί η παράκαμψη της τοποθεσίας του Μπιζανίου. Έναρξη της επίθεσης στις 20 Φεβρουαρίου 1913.

Η επίθεση άρχισε υπό δυσμενείς καιρικές συνθήκες. Αποφασιστικής σημασίας στην εξέλιξη της μάχης ήταν, μετά την έλευση του σκότους, η αιφνιδιαστική και τολμηρή κίνηση του 9ου Τάγματος Ευζώνων, με διοικητή του Ταγματάρχη Ιωάννη Βελισσαρίου, ενισχυμένου με λόχο του 8ου Τάγματος Ευζώνων του Γεωργίου Ιατρίδη. Η αθέατη και βαθιά ελληνική διείσδυση στο δεξιό πλευρό των Τούρκων έφερε τις ελληνικές δυνάμεις αιφνιδιαστικά στα μετόπισθεν αυτών στην περιοχή του Αγίου Ιωάννη στις παρυφές της πόλης των Ιωαννίνων.

Οι ελληνικές δυνάμεις που βρέθηκαν στα μετόπισθεν των Τούρκων απέκοψαν τα τηλεφωνικά καλώδια με συνέπεια να μην υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας του τουρκικού Στρατηγείου με τις αμυνόμενες δυνάμεις του. Μετά την εξέλιξη αυτή στις 11:00 ώρας της 20 Φεβρουαρίου 1913 καταφθάνει στις προφυλακές του 9ου Τάγματος Ευζώνων αυτοκίνητο, στο οποίο επέβαιναν ο επίσκοπος Δωδώνης και δύο τούρκοι αξιωματικοί με επιστολή, η οποία περιείχε πρόταση του Εσάτ πασά προς τον διάδοχο Κωνσταντίνο για την άμεση και χωρίς όρους κατάπαυση του πυρός και παράδοση της πόλης των Ιωαννίνων και των οχυρών του Μπιζανίου.

Η αποστολή αυτή συνοδευόμενη από τον Ταγματάρχη Βελισσαρίου στις 04:30 ώρας της 21 Φεβρουαρίου 1913 έφθασε στο ελληνικό Στρατηγείο στο Χάνι Εμίν Αγά. Ο διάδοχος και αρχιστράτηγος Κωνσταντίνος συμφώνησε με το περιεχόμενο της επιστολής και στις 05:30 ώρας έδωσε εντολή σε όλες τις μονάδες κατάπαυσης του πυρός.

Την επομένη εισήλθε θριαμβευτικά στην πόλη των Ιωαννίνων ως ελευθερωτής ο διάδοχος Κωνσταντίνος.

Μετά την απελευθέρωση των Ιωαννίνων ο ελληνικός στρατός συνέχισε τις επιθετικές ενέργειες βορειότερα και μέχρι στις 5 Μαρτίου 1913 απελευθέρωσε τις πόλεις της Β. Ηπείρου, πλην της Κορυτσάς, η οποία είχε απελευθερωθεί από τις 7 Δεκεμβρίου 1912.

Επίμετρο

Η σημαντικότερη μάχη μεταξύ Ελλάδας και Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στο μέτωπο της Ηπείρου κατά τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο ήταν η μάχη για την απελευθέρωση των Ιωαννίνων.

Η απελευθέρωση της Ηπείρου, μετά από 483 χρόνια δουλείας, επιβράβευσε τις ακαταπόνητες προσπάθειες, τον απaráμιλλο ενθουσιασμό, την φιλοπατρία και την ακλόνητη πίστη του Έλληνα μαχητή.

Η απελευθέρωση είχε σοβαρή επίπτωση στο ελληνικό γόητρο, το οποίο εξυψώθηκε διεθνώς.

Διαπιστώθηκε, ότι οι οχυρωμένες τοποθεσίες καταλαμβάνονται με ισχυρή και αιφνιδιαστική ενέργεια από μη αναμενόμενες κατευθύνσεις.

Στις διάφορες αυτές μάχες οι απώλειες του μεν ελληνικού στρατού ήταν 284 νεκροί και τραυματίες των δε τουρκικών δυνάμεων 2.800 νεκροί και 8.600 αιχμάλωτοι.

Ο ενθουσιασμός με τον οποίο ο ελληνικός λαός υποδέχτηκε τον ελληνικό στρατό στα Ιωάννινα και στις πόλεις της Β. Ηπείρου ήταν πρωτοφανής και αδύνατο να περιγραφεί.

Παρά τους αγώνες και τις θυσίες του ελληνικού στρατού οι προαιώνιοι πόθοι και τα όνειρα των Ελλήνων της Β. Ηπείρου τελικά έμειναν ανεκπλήρωτοι.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία.

ΠΗΓΕΣ

- Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό “ΗΛΙΟΣ” {Τόμος ΕΛΛΑΣ Β΄}
- ΒΙΚΕΠΑΙΔΕΙΑ

Θεσσαλονίκη, Φεβρουάριος 2023.